

УДК 338.1

Стойка В. О.,

к.е.н., доцент кафедри економічної теорії та комерційного і трудового права, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, м. Умань

Державно-приватне партнерство – рушійна сила інноваційного розвитку країни

V. O. Stoyka,

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor at the Department of Economics and business and labor law, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Uman

Public-Private Partnership – a driving force of innovative development of the country

Анотація. У статті здійснено аналіз нормативно-правового забезпечення розвитку державно-приватного партнерства в Україні. Розкрито окремі аспекти запровадження державно-приватного партнерства у країнах, що розвиваються та розвинутих країнах світу. Відображено основні проекти державно-приватного партнерства в Україні. Описано проблеми взаємодії держави та суб'єктів приватного бізнесу такі як недостатня привабливість для інвесторів частини об'єктів, на яких передбачається реалізація проектів державно-приватного партнерства; низький рівень фахової підготовки спеціалістів, що займаються питаннями запровадження державно-приватного партнерства, відсутність їх мотивації щодо пошуку та роботи з приватними інвесторами; брак інформації у частини представників бізнесу щодо переваг використання механізмів партнерства в процесі розвитку підприємницької

діяльності. Запропоновано модель розвитку державно-приватного партнерства на регіональному рівні, що передбачає створення комітетів з проблем розвитку державно-приватного партнерства у регіонах країни. Функціонування таких комітетів дасть можливість покращити нормативно-правове, фінансово-кредитне, науково-дослідне, навчально-методичне та інформаційно-консультаційне забезпечення розвитку державно-приватного партнерства і дозволить спрямувати суспільне виробництво країни на інноваційний шлях.

Summary. The article examines the regulatory support of public-private partnership in Ukraine. Some aspects of public-private partnership in the developing countries and developed countries have been considered. In this article displaying main projects of public-private partnership in Ukraine. Described the problems of cooperation between public and subjects of private business such as insufficient investment attractiveness of the object, which provides for the realization of public-private partnership; low level of professional preparation of specialists that engage in the questions of input of public-private partnership, the absence of their motivation in relation to a search and work with private investors;

We have proposed the model of development of public-private partnership at regional level that envisages the creation of the Committees on the problems of the development of public-private partnership in the regions of country.

Functioning of such committees will give an opportunity to improve the normatively-legal, financial-credit, scientific- research, scientific-methods and informatively-consultative providing of development of public-private partnership and will allow direct the public production of the country at innovative way.

Ключові слова: державно-приватне партнерство, інноваційний розвиток, науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи, реконструкція, модернізація, конкурентоспроможність.

Keywords: public-private partnerships, innovative development, scientific research and experimental design work, modernization, competitiveness.

Постановка проблеми. Для побудови конкурентоспроможної на європейському та світовому ринках національної економіки України, необхідно переходити на інноваційну модель розвитку з оптимізацією витрат виробництва як у приватному, так і у державному секторах. Важливим кроком у напрямку реалізації даної мети є розвиток державно-приватного партнерства. В Україні вже зроблено окремі кроки щодо впровадження державно-приватного партнерства в окремих сферах господарської діяльності (Національний проект «Енергія природи» в Одеській області, згідно якого будуються вітрові та сонячні електростанції загальною потужністю 220 МВт, проекти «Водовугільне паливо», «Теплий дім»; інвестиційні проекти за напрямом «Біржа проектів» тощо).

Сучасні дослідження особливостей встановлення державно-приватного партнерства в економічній системі суспільства показали, що такий спосіб взаємодії приватного сектора економіки з державним є достатньо ефективним, збільшує зайнятість, активізує інтелектуальний капітал, стимулює внутрішні та іноземні інвестиції, знижує рівень бідності в країні тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичний фундамент державно-приватного партнерства заклали відомі вчені-економісти такі як Дж. Гелбрейт, Дж. Кейнс, К. Макконел, Дж. Миль, Й. Шумпетер та ін.

Сучасні аспекти розвитку державно-приватного партнерства досліджують Брайловський І., Даниленко С. [1], Казюк Я., Кришталь Т. [4], Круглов В., Курмаєв П. [5], Музиченко А., Сімак С. [7], Сімсон О., Стойка С. [8], Чмир О., Шинкаренко В. та ін.

Проте, враховуючи реформи та якісні зміни, що відбуваються в країнах на сучасному етапі розвитку, окремі напрями розвитку державно-приватного партнерства потребують подальшого вивчення.

Постановка завдання. У процесі дослідження буде розглянуто нормативно-правове забезпечення розвитку державно-приватного партнерства в Україні, проаналізовано основні напрями впровадження практики державно-приватного партнерства та запропоновано шляхи підвищення ефективності проектів, що передбачають спільну участь держави та бізнесу.

Виклад основного матеріалу. Розвиток економічної системи країни неможливий без інвестицій в інфраструктуру. Реконструкція та модернізація шляхосполучень, комплексів комунальної та соціальної інфраструктури, розробка та впровадження енергозберігаючих технологій сприяють створенню передумов для розвитку бізнесу та підвищення якості життя населення. У країнах, що розвиваються таких джерел фінансування як бюджет та кошти державних корпорацій недостатньо для фінансування подібних проектів, тому виникає необхідність використання нових механізмів забезпечення ефективного розвитку економіки на основі принципів державно-приватного партнерства.

Вчені-економісти наводять різні приклади державно-приватного партнерства в країнах світу.

Зокрема, Сімак С. В. розглядає принципи здійснення державно-приватного партнерства у Франції, Німеччині, Фінляндії, США.

Автор наводить як приклад «французьку модель», в основі якої лежить структура, що легко адаптується до конкретних умов. У проекті державно-приватного партнерства можуть приймати участь держава, місцеві органи влади і структури різних рівнів. Особливістю даної моделі є те, що державні та місцеві органи влади повинні мати переважну або значну частку у складі активів SEM, а отже і відігравати головну роль в управлінні [7, с. 89].

У Німеччині державно приватне партнерство почало розвиватися в проектах кооперативного будівництва. Пізніше було прийнято Закон, згідно якого вносилися зміни в закони, що стосувалися оподаткування та бюджетної політики та норми, що регулюють відносини між державним та приватним

секторами у частині реалізації проектів з будівництва автомагістралей, державних замовлень тощо.

Стратегічно важливий для України досвід вчений наводить на прикладі Фінляндії, яка займає високі позиції у світовому рейтингу конкурентоспроможності. У Фінляндії державно-приватне партнерство органами влади розглядається як фундамент розвитку інноваційної економіки. Проекти державно-приватно партнерства спрямовані на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи залучають до 6 млрд євро щорічно (близько 70 % суми – приватні інвестиції, 30 % – бюджетні видатки). США в межах інноваційних проектів державно-приватного партнерства та концесійних угод об'єднує інтереси та ресурси федеральних округів, штатів тощо для будівництва та реконструкції нових і вже існуючих магістралей [7, с. 90, 91].

Як приклади успішної реалізації проектів державно-приватного партнерства можна наводити також:

1) Інфраструктурні проекти – будівництво та відновлення автомобільних доріг, шкіл і лікарень (Велика Британія, Іспанія, Фінляндія, Канада); швидкісних автомобільних і залізничних доріг, метрополітену, аеропортів і стадіонів (Франція, Австрія, Португалія, Туреччина та Греція); поромних переправ (Румунія, Болгарія, Греція); побудова нових та реконструкція зношених міських транспортних систем і об'єктів житлово-комунального господарства (Австралія, Нідерланди та Ірландія).

2) Гуманітарні проекти – підвищення якості освіти і охорони здоров'я (США та Канада); проведення наукових досліджень (зокрема, тільки у Німеччині протягом 2012 р. приватні інвестиції у наукові дослідження становили понад 50 млрд євро).

3) Проекти щодо захисту навколишнього середовища (Канада) тощо [6].

Запровадження державно-приватного партнерства в Україні є одним із важливих напрямів нової регіональної політики в програмах інноваційного розвитку регіонів країни.

Важливим нормативно-правовим актом для розвитку державно-приватного партнерства в Україні став Закон України «Про концесії» від 16 липня 1999 року. Він визначає поняття та правові засади регулювання відносин концесії державного та комунального майна, а також умови і порядок її здійснення з метою підвищення ефективності використання державного і комунального майна і забезпечення потреб громадян України у товарах (роботах, послугах) [3].

1 липня 2010 року був прийнятий Закон України «Про державно-приватне партнерство». У Законі державно-приватне партнерство визначають як співробітництво між державою Україна, Автономною Республікою Крим, територіальними громадами в особі відповідних державних органів та органів місцевого самоврядування (державними партнерами) та юридичними особами, крім державних та комунальних підприємств, або фізичними особами-підприємцями (приватними партнерами), що здійснюється на основі договору в порядку, встановленому цим Законом та іншими законодавчими актами [2].

У Законі прописано ознаки державно-приватного партнерства такі як забезпечення вищих техніко-економічних показників ефективності діяльності, ніж у разі здійснення такої діяльності державним партнером без залучення приватного партнера; довготривалість відносин (від 5 до 50 років); передача приватному партнеру частини ризиків у процесі здійснення державно-приватного партнерства; внесення приватним партнером інвестицій в об'єкти партнерства із джерел, не заборонених законодавством [2].

Конституція України, Цивільний кодекс України, Господарський кодекс України, вищезгаданий Закон, інші законодавчі акти України, а також міжнародні договори України лежать в основі регулювання соціально-

економічних відносин, що виникають у процесі реалізації проектів державно-приватного партнерства.

Згідно статті 4 Закону «Про державно-приватне партнерство» до сфер застосування державно-приватного партнерства віднесено:

- пошук, розвідку родовищ корисних копалин та їх видобування, крім таких, що здійснюються на умовах угод про розподіл продукції; виробництво, транспортування і постачання тепла та розподіл і постачання природного газу;

- будівництво та/або експлуатація автострад, доріг, залізниць, злітно-посадкових смуг на аеродромах, мостів, шляхових естакад, тунелів і метрополітенів, морських і річкових портів та їх інфраструктури;

- машинобудування;

- збір, очищення та розподілення води;

- охорона здоров'я;

- туризм, відпочинок, рекреація, культура та спорт;

- забезпечення функціонування зрошувальних і осушувальних систем;

- оброблення відходів;

- виробництво, розподілення та постачання електричної енергії;

- управління нерухомістю [2].

Ми вважаємо, що на сучасному етапі розвитку економіки України, необхідно більше уваги приділяти підвищенню якості та ефективності освітнього процесу, наукової та інноваційної діяльності. Саме тому пропонуємо доповнити перелік наступним:

- надання освітніх послуг;

- розробка, комерціалізація та впровадження результатів науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт.

Застосування державно-приватного партнерства в сфері надання освітніх послуг дасть можливість створити навчальні заклади нового покоління з потужною науковою, навчально-методичною та матеріально-технічною базою, які будуть готувати майбутніх фахівців з інноваційним

типом мисленням.

Впровадження проектів державно-приватного партнерства у сфері розробки, комерціалізації та використання результатів науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт стимулюватиме продуктивність науковців розробляти інновації, а виробників – застосовувати їх та випускати на ринок нові конкурентоздатні товари і послуги тощо.

В аналітичній записці, на сайті Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України, викладено особливості застосування механізму державно-приватного партнерства на місцевому та регіональному рівнях.

Зокрема, на Кіровоградщині було розглянуто питання передачі аеродромного комплексу «Канатове» зі сфери управління Міністерства оборони до сфери управління обласної державної адміністрації з метою створення на його базі індустріального парку. У м. Кіровограді започатковано проект «Будівництво сучасного комплексу з переробки твердих побутових відходів» [6].

Волинська облдержадміністрація опрацьовувала питання організації промислової зони «ТехноПарк-Ковель» та будівництва Луцького регіонального сміттєпереробного комплексу.

В Одеській області актуальним є питання впровадження проектів, спрямованих на використання енергозберігаючих технологій, що передбачає освоєння альтернативних джерел енергії та розвиток відновлюваної енергетики.

Київською облдержадміністрацією розглядалося питання передачі у концесію цілісного майнового комплексу комунального підприємства «Білоцерків-водоканал» тощо [6]

Розкрито також основні проблеми використання механізму державно-приватного партнерства на місцевому і регіональному рівні:

– відсутність привабливості для приватних інвесторів більшості об'єктів, на яких передбачається реалізація проектів державно-приватного

партнерства;

– недостатня фахова підготовка державних службовців, які займаються питаннями державно-приватного партнерства, низький рівень їх мотивації щодо пошуку та роботи з приватними інвесторами;

– відсутність інформації у частини представників бізнесу щодо переваг використання механізмів державно-приватного партнерства в процесі розвитку підприємницької діяльності [6].

З метою активізації державно-приватного партнерства у регіонах України, ми пропонуємо створити регіональні комітети з питань розвитку державно-приватного партнерства, які діятимуть у взаємозв'язку та взаємодії з суспільством, владою і бізнесом.

Рис. 1. Модель розвитку державно-приватного партнерства на регіональному рівні

Джерело : складено автором

Ми вважаємо, що створення у регіонах комітетів з проблем розвитку державно-приватного партнерства дасть можливість покращити нормативно-

правове, фінансово-кредитне, науково-дослідне, навчально-методичне та інформаційно-консультаційне забезпечення розвитку державно-приватного партнерства і вирішити вищеперераховані проблеми.

Висновки та пропозиції. Науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи в Україні необхідно здійснювати на засадах державно-приватного партнерства. Це дасть можливість залучати кошти інвесторів для повноцінного фінансування НДДКР, а державним органам влади контролювати цей процес.

Ефективне фінансування інноваційного розвитку допоможе вирішити низку проблем, які сьогодні існують в Україні, таких як покращення екологічного стану навколишнього середовища шляхом розробки та застосування технологій, що дозволять переробляти шкідливі відходи виробництва, будівництво сміттєпереробних заводів тощо; підвищити якість та зменшити витрати виробництва в реальному секторі економіки, що дозволить виробляти доступну за цінами продукцію, яка буде користуватися популярністю на національному та світовому ринках тощо.

Література.

1. Даниленко С. М. Державно-приватне партнерство в реалізації та фінансуванні інноваційних проектів / С. М. Даниленко // Фінансовий простір. – 2014. – № 3. – С. 41–47.

2. Закон України «Про державно-приватне партнерство» від 01.07.2010 № 2404-VI // Веб-сайт Верховної ради України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>.

3. Закон України «Про концесії» від 16.07.1999 № 997-XIV // Веб-сайт Верховної ради України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/997-14>.

4. Кришталь Т. М. Державно-приватне партнерство як основний механізм розвитку інфраструктури регіону / Т. М. Кришталь // Сталий розвиток економіки. – 2013. – № 3. – С. 137–141.

5. Курмаєв П. Ю. Теоретичні та практичні підходи щодо формування моделі управління соціальним розвитком регіону / П. Ю. Курмаєв // Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. – 2010. – № 73. – С. 104–113.

6. Особливості застосування державно-приватного партнерства як механізму реалізації нової регіональної політики. Аналітична записка // Веб-сайт Національного інституту стратегічних досліджень при Президентові України. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/1239>.

7. Сімак С. В. Світовий досвід організації державно-приватного партнерства / С. В. Сімак // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"]. Сер. : Державне управління. – 2014. – Т. 235, Вип. 223. – С. 88–93.

8. Стойка С. О. Інновації в туризмі як чинник стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу / С. О. Стойка // Бізнес Інформ. – 2013. – № 12. – С. 197–201.

References.

1. Danylenko, S. M. (2014), “Realization of public-private partnerships and finance in innovative projects”, *Finansovyj prostir*, no. 3, pp. 41–47.

2. The Verkhovna Rada of Ukraine (2010), The Law of Ukraine “On Public-Private Partnerships”, available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>.

3. The Verkhovna Rada of Ukraine (1999), “On Concessions”, available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/997-14>.

4. Kryshchal', T. M. (2013), “Public-private partnerships as the main mechanism in development infrastructure of the region”, *Stalyj rozvytok ekonomiky*, no. 3, pp. 137–141.

5. Kurmaiev, P. Yu. (2010), “Theoretical and practical concepts forming a model of social development of the region”, *Zbirnyk naukovykh prats' Umans'koho natsional'noho universytetu sadivnytstva*, no. 73, pp. 104–113.

6. “Peculiarities in usage of public-private partnerships as an instrument for

realisation new regional policy” (2013), available at:
<http://www.niss.gov.ua/articles/1239>.

7. Simak, S. V. (2014), “World experience in organization of public-private partnerships”, *Naukovi pratsi [Chornomors'koho derzhavnoho universytetu imeni Petra Mohyly kompleksu “Kyievo-Mohylians'ka akademiia”]*. Ser. : Derzhavne upravlinnia, T. 235, vol. 223, pp. 88–93.

8. Stojka, S. O. (2013), “Innovative processes in tourism as a stimulative factor in development of small and medium business”, *Biznes Inform*, no. 12, pp. 197–201.